

*Мережко В.М.,
радник заступника голови Вінницької обласної
державної адміністрації з економічних
питань*

*Мороз О.М.,
доцент кафедри економіки підприємництва
та менеджменту Вінницького торговельно-
економічного інституту Київського
національного торговельно-економічного
університету, кандидат економічних наук,
доцент*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Фінансово-кредитні інструменти є домінуючими в системі інструментаріїв реалізації державної політики активізації економічних процесів. Не менш важливе місце займають фінансові відносини і в аспекті соціально-економічного розвитку регіону. В статті автори спробували провести аналіз стану та особливостей інвестування економічних процесів, що відбуваються у Вінницькій області.

З метою забезпечення комплексного підходу до формування сприятливого інвестиційного клімату, активізації інвестиційної діяльності головним управлінням економіки розроблена концепція інвестиційної політики Вінницької області. До складу зазначеної політики включені заходи "Інвестиційний імідж Вінницької області"¹.

Станом на 1 січня 2004 року в економіку області залучено іноземних інвестицій на суму майже 65 млн. дол. США. При цьому слід відмітити позитивну протягом останніх років динаміку випереджаючого, порівняно із середньоукраїнським, темпу приросту загального обсягу залучених інвестицій до попереднього року. Так, за 2002 рік він склав 40,7% (3 місце за темпом росту, по Україні – 17,2%), за 2003 р. - 35,7% (10 місце, по Україні – 21,7%).

Іноземні інвестиції надійшли у Вінницьку область з 34 країн світу. Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій внесені нерезидентами з Австрії – 16,4 млн. дол. США, Німеччини – 12,9 млн. дол. США, Чеської Республіки – 6,7 млн. дол. США, Сполученого Королівства – 4,6 млн. дол. США і були вкладені в основному в малі та середні підприємства у формі внесків до статутних фондів спільних підприємств, у створення підприємств, які є власністю іноземних держав та згідно з угодами про спільну інвестиційну діяльність у вигляді майна та грошових коштів.

Пріоритетною для залучення інвестицій в області була і залишається харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів. Майже п'яту частину всіх іноземних інвестицій вкладено в торгівлю і громадське харчування.

За 2003 рік в область надійшло понад 17 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що на 65% більше, ніж за попередній рік.

Станом на 1 січня 2004 року в області на душу населення приходиться 37,0 дол. США

¹ Про Програму економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2004 рік. // Вінницька обласна рада, рішення № 454, 17 грудня 2003 р. – 67 с.

проти 22,0 дол. США на початок 2003 року².

З метою покращання інвестиційного клімату області та виконання Указу Президента України “Про додаткові заходи щодо вдосконалення роботи органів виконавчої влади з іноземними інвесторами” прийнято розпорядження голови облдержадміністрації “Про утворення при обласній державній адміністрації ради з питань залучення іноземних інвестицій”.

Починаючи з 1999 року в області спостерігається тенденція зростання обсягів інвестицій в основний капітал. Так, за 12 місяців 2003 року обсяги інвестицій в основний капітал зросли проти відповідного періоду 2002 року на 51,2% і склали 437,9 млн. грн.

Із загального обсягу інвестицій в основний капітал за 2003 рік 269,7 млн. грн. (або 61,2%) спрямовано у капітальне будівництво, 166 млн. грн. (38,8%) - на придбання машин та обладнання (без здійснення будівництва). Вартість засобів виробництва в промисловості області на 2003 рік становить 4866212 тис. грн., в т.ч. відновлено основних фондів на 167276 тис. грн., коефіцієнт оновлення основних фондів - 3,7.

За видами економічної діяльності вагому частку (32,4%) усіх інвестицій в основний капітал спрямовано у розвиток промислових виробництв, з них 81,6% - у підприємства обробної промисловості. Разом з тим, поживлення інвестиційної діяльності внутрішніх інвесторів не має значного впливу на забезпечення сталого розвитку економіки, а обсяги інвестування не відповідають їх потребі.

Певною мірою цим пояснюються серйозні прорахунки, пов’язані з створенням наприкінці 90-х років вільних економічних зон, поява яких значною мірою обумовлювалась не економічною доцільністю, а рівнем лобювання економічних інтересів.

Саме система мотивацій та гарантій в ринковому середовищі, для якого є характерним вільне переміщення капіталу та економічних ресурсів, повинна бути максимально наближеною до регіонального рівня, стратегічною метою якої є створення ефективних передумов для інвестицій розвитку. Визначення поняття “інвестиційний розвиток” має більш прикладне значення для економіки, яка знаходиться в процесі трансформації суспільних відносин і більш чітко визначає напрямки реалізації відповідної державної політики. Початкові теоретичні напрацювання представників інституційної економіки дають підстави зробити припущення, що вихід з системного вакууму лежить в площині формування нових “правил гри”, які б мінімізували загрози самоблокування розвитку³.

Досвід східноєвропейських країн показує, що емпіричне сприйняття населенням позитивних тенденцій в економіці досягається за умови забезпечення щорічних темпів приросту доданої вартості на рівні 8-10 відсотків протягом перших 5 років. Однак наявні надлишкові потужності виробничої бази майже повністю себе вичерпали, і не стільки внаслідок фізичного, як морального зносу. За таких умов вирішення проблеми забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку тісно пов’язано з спроможністю державної політики розблокувати систему надходження інвестиційного капіталу.

² Довідка про стан залучення інвестиційних коштів в області за 2003 рік // За матеріалами звітності Вінницької облдержадміністрації. – 25 с.

³ Прутська О.О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці. – К.: Логос, 2003. – 256 с.

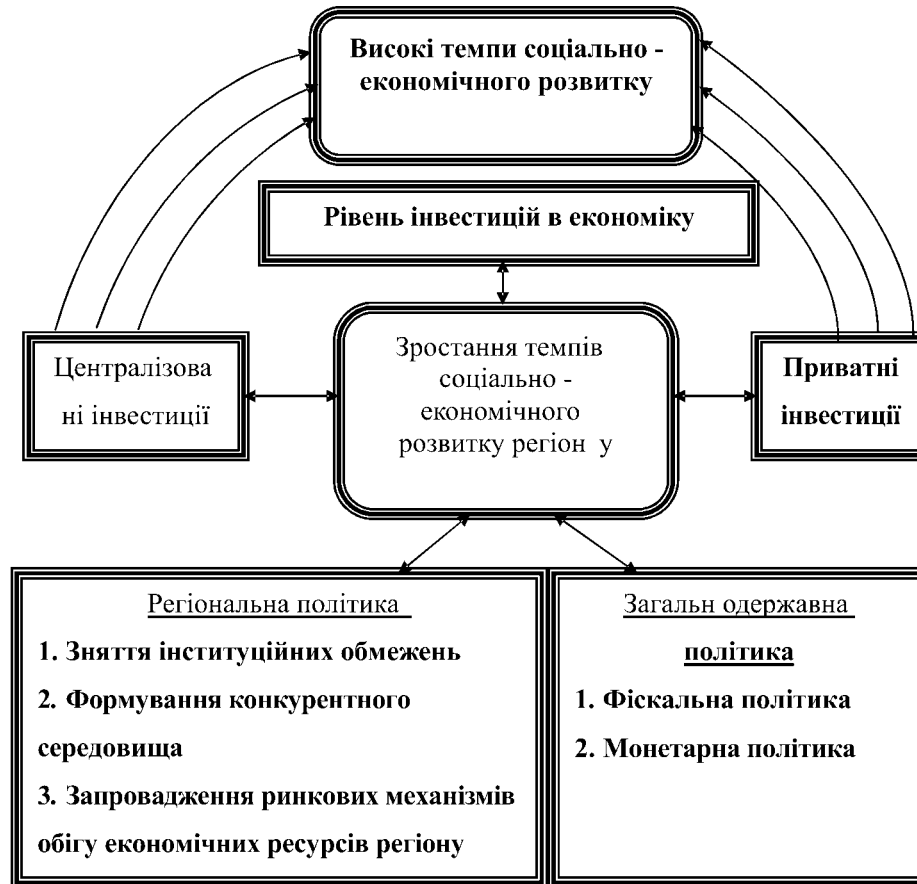

Рис. 1. Забезпечення зростання темпів соціально-економічного розвитку регіону

За розрахунками фахівців, забезпечення десятивідсоткового приросту доданої вартості потребує доведення щорічних обсягів прямих інвестицій в основний капітал на території Вінницького регіону до рівня 1 млрд. грн. вже протягом перших трьох років. При цьому слід враховувати специфіку формування доданої вартості області, при якій 37 відсотків продукується в сільському господарстві, 22 відсотка - в промисловості, 37 відсотків – в галузях сфери послуг.

Трансформація структури капіталовкладень протягом останніх 10 років дає підстави стверджувати про незначний вплив державних трьох років. При цьому слід враховувати специфіку формування доданої вартості області, при якій 37 відсотків продукується в сільському господарстві, 22 відсотка - в промисловості, 37 відсотків – в галузях сфери послуг. централізованих капіталовкладень (4,6% за статистичними даними 2001 року) та домінуючий вплив приватних інвестицій.

Таким чином, проблему забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку конкретного регіону умовно можна розглянути за наступною спрощеною моделлю.

Виходячи із логіки запропонованої моделі, під регіональною політикою слід розуміти принципи поведінки та прийняття рішень місцевих органів виконавчої та представницької влади, які були б спрямовані на формування правил поведінки, мотивів та мінімізацію ризиків довгострокових інвестиційних програм.

Саме зняття інституційних обмежень є визначальним чинником ефективності регіональної політики на шляху розвитку. Старі правила поведінки централізовано керованого господарства укорінилися в суспільну свідомість та практику прийняття управлінських рішень. Відсутність суспільно-визнаних нових правил поведінки призводить до простого ігнорування їх з боку учасників економічних відносин, посилення сфери впливу неофіційної економіки.

Про поліпшення стану щодо виходу економіки Вінницького регіону з тіні можна судити з того, що за 2003 рік виплата готівки на заробітну плату через банківську мережу зросла на 109 млн. грн., разом з тим депозити населення зросли на 258 млн. грн., а торговельна виручка - на 558 млн. грн.⁴.

Додаток 1

Динаміка загальних обсягів надання банківських кредитів
по Вінницькій області, млн. грн.

	Всього	В т.ч. АПК
1999	172	-
2000	581	100
2001	1198	189
2002	1800	250
2003	3600	347

Однак існуючі інституційні обмеження поступово починають вступати в протиріччя з основними досягненнями макроекономічної стабілізації. Так, активізація рівня кредитування економіки відбувається з одночасним затуханням темпів податкових надходжень до державного бюджету, подальшим зростанням кредиторської та дебіторської заборгованості.

Останнім часом все більше негативний вплив справляють структурні обмеження цілого ряду секторів економіки регіону. А саме: застаріле обладнання, енерговитратні технології, брак кваліфікованих кадрів, застарілі форми організації управління, нерозвиненість інфраструктури, неефективні форми державного контролю за недопущенням зловживання монопольним становищем суб'єктів природних монополій.

Конкуренція вже найближчим часом буде стимулювати підприємства до інвестування в нове енергозберігаюче обладнання, збільшення заробітної плати для залучення кваліфікованих працівників. Проте забезпечення високих темпів приросту інвестицій буде залежати від того, наскільки регіональна політика спрямована на зняття інституційних обмежень, формування здорового конкурентного середовища, запровадження ринкових механізмів обігу економічних ресурсів регіону.

Вирішення проблеми забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку регіону тісно пов'язано з спроможністю державної політики розблокувати систему потоків на шляху інвестиційного капіталу. Система фінансово-кредитних мотивацій повинна бути максимально наближеною до регіонального рівня, а її стратегічною метою є створення

⁴ Довідка про стан залучення інвестиційних коштів в області за 2003 рік // За матеріалами звітності Вінницької облдержадміністрації. – 25 с.

ефективних передумов інвестицій розвитку.

Початкові теоретичні напрацювання представників інституційної економіки дають підстави зробити припущення, що відсутність суспільно-визнаних нових правил поведінки призводить до простого ігнорування їх з боку учасників економічних відносин, посилення сфери впливу неофіційної економіки. Зняття інституційних обмежень є визначальним чинником ефективності регіональної політики із застосування фінансово-кредитних інструментів на шляху розвитку.

Стаття рекомендована до друку кафедрою економіки підприємництва та менеджменту Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (протокол № 8 від 20 лютого 2004 року)

*Братковський Л.М.,
начальник фінансового департаменту
ЗАТ СК "Східно-Українське страхове
товариство"*

МІСЦЕ Й РОЛЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У ЕКОНОМІЧНІЙ СТРУКТУРІ КРАЇНИ; ДЕРЖАВНИЙ ВПЛИВ НА СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Страхування на сьогоднішній день є одною з важливих сфер економіки й найменш вивченою з усіх. Незважаючи на те, що в Україні страхування знаходиться лише на етапі свого розвитку, виникло воно достатньо давно. Появу страхування в Київській Русі пов'язують, перш за все, з пам'яткою давньоруського права – "Руською правдою", яка дає цікаві відомості про законодавство X-XI століть. Особливе значення мають норми, що стосуються матеріального відшкодування шкоди громадою у випадку вбивства. У статтях 6 і 8 "Руської правди" можна знайти багато елементів договору страхування цивільної відповідальності, а також те, що при ненавмисному вбивстві віра (грошовий штраф) є фактично страховою виплатою лише для тих і на користь тих, хто вступив у таке неформальне взаємне страхове товариство¹.

Нині страхові компанії приймають активну участь у багатьох суспільно-економічних процесах держави. Ознакою їх сучасної роботи є те, що окрема страхова компанія може виконувати свої завдання тільки за допомогою кооперації з іншими страховими компаніями, банками, фінансовими установами. Тому з позиції внутрішньої організації страхового сектора страхова компанія має всі необхідні ознаки системи взаємопов'язаних елементів.

Страхова компанія являє собою універсальну структуру, створену для економічного захисту особистих та майнових інтересів фізичних та юридичних осіб. В розвинутих країнах

¹ Залетов О. М. Страхування UA. Навчальний посібник; За редакцією д.е.н. О.О. Слісаренко. – К.: Міжнародна агенція "Beezone", 2003. - 320 с.